

# Mišljenje roditelja djece predškolske dobi o odgojno-obrazovnoj inkluziji

---

Stjepanović, Iva

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:032393>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported / Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-02**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)



**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU**  
**UČITELJSKI FAKULTET**  
**SMJER RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I**  
**OBRAZOVANJA**

**IVA STJEPANOVIĆ**

**ZAVRŠNI RAD**

**MIŠLJENJE RODITELJA DJECE**  
**PREDŠKOLSKE DOBI O**  
**ODGOJNO-OBRAZOVNOJ INKLUZIJU**

**Petrinja, studeni 2019.**

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU**  
**UČITELJSKI FAKULTET**  
**SMJER RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I**  
**OBRAZOVANJA**  
**Petrinja**

**Predmet: Inkluzivna pedagogija**

**ZAVRŠNI RAD**

Ime i prezime pristupnika: Iva Stjepanović

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Mišljenje roditelja djece predškolske dobi o odgojno-  
obrazovnoj inkluziji

MENTOR: izv. prof. dr.sc. Jasna Kudek Mirošević

**Petrinja, studeni 2019.**

## ZAHVALA

Zahvaljujem svojim roditeljima koji su mi omogućili školovanje svim svojim raspoloživim materijalnim i nematerijalnim sredstvima.

Zahvaljujem svojem bratu i sestri koji su mi svojim znanjem i svojim iskustvom pomogli u pisanju ovog završnog rada.

Zahvaljujem svojim kolegama i kolegicama generacije 2015./2016. na putovanju, druženju i međusobnoj potpori kroz školovanje.

Zahvaljujem svim roditeljima koji su sudjelovali u istraživanju i tako pomogli u pisanju ovog završnog rada.

Moju veliku zahvalu imaju profesori s Učiteljskog fakulteta u Petrinji, Sveučilišta u Zagrebu, na znanju i uloženom trudu u proteklih nekoliko godina.

Posebno zahvaljujem svojoj mentorici profesorici dr.sc. Jasni Kudek Mirošević koja je u meni svojim predavanjima i profesionalnošću otvorila novo područje interesa, utjecala na moj profesionalni rast te pružila pomoć, podršku, strpljenje i razumijevanje u pisanju ovog završnog rada.

## SADRŽAJ

SAŽETAK.....	3
SUMMARY .....	4
1.UVOD .....	5
2.ODGOJNO-OBRAZOVNA INKLUZIJA .....	6
2.1.ODGOJNO-OBRAZOVNA INKLUZIJA KROZ POVIJEST .....	7
3.DJECA S ODGOJNO OBRAZOVNIM POTEŠKOĆAMA .....	8
3.1.LAKŠE TEŠKOĆE U RAZVOJU.....	9
3.2.TEŽE TEŠKOĆE U RAZVOJU.....	9
3.3.DJECA S ODGOJNO-OBRAZOVNIM TEŠKOĆAMA .....	10
4.ULOGA OBITELJI I ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE NA RAZVOJ DJETETA.....	11
4.1.ULOGA ODGOJITELJA NA RAZVOJ DJETETA .....	11
4.2.ULOGA RODITELJA NA RAZVOJ DJETETA.....	12
4.3.SURADNJA RODITELJA I ODGOJITELJA .....	13
5.METODOLOGIJA .....	14
5.1.SUDIONICI ISTRAŽIVANJA I POSTUPAK .....	14
5.2.MJERNI INSTRUMENT .....	15
5.3.REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA .....	16
ZAKLJUČAK.....	23
LITERATURA .....	24
PRILOZI .....	26
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA .....	31

## SAŽETAK

Roditelji i odgojitelji djece su osobe s najvećim utjecajem na razvoj djeteta. Roditelji su primarni skrbnici djeteta te je njihov zadatak socijalizirati dijete u okolini u kojoj žive i usaditi u dijete kvalitetne vrijednosti u ranoj dobi kako bi postao aktivan član društva. Uz roditelje, predškolske ustanove su također zadužene pomoći djetetu da se razvije u kompetentnu osobu. Stoga, sve više se susrećemo s pojmom odgojno-obrazovne inkluzije, a potreba za uključivanjem osoba i djece s teškoćama svaki dan je sve veća. Odgojno-obrazovnu inkluziju potrebno je poticati i razvijati kako bi se osobama s teškoćama omogućilo lakše funkcioniranje u društvu. Kako bi se odgojno-obrazovna inkluzija mogla uspješno realizirati, potrebno je u djecu usaditi važnost empatije, nediskriminacije, različitosti među drugima i pomaganja drugima. No, uz djecu, i roditelji moraju prihvatiti odgojno-obrazovnu inkluziju i svojom podrškom pomoći njezinom razvoju.

Ovaj rad bavi se mišljenjem roditelja djece predškolske dobi o odgojno-obrazovnoj inkluziji te o njihovim stavovima o odgojno-obrazovnoj inkluziji koja se provodi u predškolskom sustavu odgoja i obrazovanja. Cilj je bio istražiti koliko su roditelji upoznati s pojmom odgojno-obrazovne inkluzije te njihovo mišljenje o primjeni odgojno-obrazovne inkluzije koja se provodi u predškolskim ustanovama u Republici Hrvatskoj. Istraživanje je provedeno na internetskim stranicama za roditelje i stranicama za podršku roditeljima djece s teškoćama, a uključivalo je anketni upitnik. Rezultati istraživanja pokazali su da većina roditelja podržava odgojno-obrazovnu inkluziju i smatraju da prisutnost djece s teškoćama u odgojnoj skupini ima pozitivan utjecaj u svim razvojnim područjima sve djece, ali da postoji potreba za širom edukacijom o djeci s razvojnim teškoćama i odgojno-obrazovnoj inkluziji.

Ključne riječi: odgojno-obrazovna inkluzija, roditelji, odgojitelji, predškolska ustanova, teškoće u razvoju

## SUMMARY

Parents and educators of children are those with most influence on development of a child. Parents are primary people of a child. Therefore, their task is to socialize a child in an environment they live in and a child should, from an early age, adopt quality values to become an active part of society. Alongside parents, preschool institutions are also in charge of helping a child develop into a competent person. With that being said, we are more and more confronted with the concept of inclusion, and the need for involving children with development difficulties is growing more and more every day. Educational inclusion needs to be supported and developed so that easier function and living in a society would be possible for children with development difficulties. We need to help children adopt empathy, non-discrimination, diversity among us and helping others, so that educational inclusion could be successfully realized. But children and parents both need to accept educational inclusion and help its development with their support.

This paper deals with parents of preschool children's view on educational inclusion and their view on educational inclusion that is being carried out in preschool institutions in Republic of Croatia. Research was conducted on internet groups for parents and support groups for parents with children with development difficulties, and it included a questionnaire for parents. The results show that most of the parents support educational inclusion and think that the presence of children with development difficulties has a positive influence in all development areas of all children, but there is a need for education about development difficulties and educational inclusion.

Key words: educational inclusion, parents, educators, preschool institution, development difficulties

## 1. UVOD

Ljudi su misaona, prirodna, duhovna i društvena bića, što znači da živimo u društvu, a ne sami. Tako postojimo od našega nastanka te je prva uloga društva bila poput uloge čopora – lakše preživljavanje. U današnje vrijeme ljudi žive u gradovima, zgradama i kućama te je potrebu za zaštitom zamijenila emocionalna potreba za društvom. S obzirom na to da je čovjek i duhovno i emocionalno biće, zajednice u kojima živi su njegova obitelj, a funkcionalna obitelj temelj je mentalnog zdravlja. Ono čemu svaki roditelj teži je da je njegovo dijete bude prihvaćeno, poštovano i voljeno u društvu te da to isto dijete poštuje druge i njihove potrebe bez diskriminiranja. Cilj odgoja je razviti zdravu, kompetentnu samostalnu osobu koja ima svoju ulogu u društvu i u tom istom društvu funkcionira. Upravo taj zadatak aktivno predvode roditelji i odgojitelji u predškolskim ustanovama. Način na koji se mi odnosimo prema djeci je način na koji će se oni odnositi prema sebi i drugima. Zato je bitno djetetu pružiti pravilan model ponašanja te mu pružiti ono što njemu kao pojedincu treba. Na predškolskoj ustanovi, kao odgojno-obrazovnoj instituciji, je da prepoznaju teškoće u razvoju i odgojno-obrazovne teškoće djece te da im pruže potreban program, sredstva i materijale za optimalan razvoj njegovih mogućnosti, kao i rad s djetetom kako bi ovladalo teškoćom s kojom živi.

Djeca u velikoj mjeri uče modelom identifikacije, što na roditelje stavlja veliku odgovornost jer imaju zadatak pripremiti svoje dijete za funkcionalan i kompetentan život u svijetu nakon što se, jednog dana, odvoje od roditeljskog doma. Ta odgovornost ne leži samo na roditeljima, već i na odgojiteljima kao sekundarnim skrbnicima koji omogućuju razvoj njegovih potencijala odabirom materijala, njegovanjem suradničkog odnosa s djecom i između djece u odgojno-obrazovnoj ustanovi te ih uče na temelju prakse unutar njihove male zajednice. Kroz proces prenošenja kulture, stavova i vrednota zajednice prolaze sva djeca, a naziva se socijalizacija.

U ovom radu ispitala sam mišljenja roditelja djece predškolske dobi o odgojno-obrazovnoj inkluziji. U ovom radu želimo ispitati stavove roditelja te vidjeti podupiru li odgojno-obrazovnu inkluziju i misle li da je ona pozitivna za razvoj djece s i bez poteškoća u razvoju. U radu ukratko prikazujem povijesni razvoj odgojno-obrazovne inkluzije, teškoće u razvoju, ulogu roditelja i odgojitelja na dijete te inkluzivni pristup u predškolskom sustavu odgoja i obrazovanja Republike Hrvatske.



## 2. ODGOJNO-OBRAZOVNA INKLUZIJA

Odgojno-obrazovna inkluzija je “proces koji poštuje individualnost svakog djeteta, njegovu osobnost i različitost. Poteškoća postoji, ali ona šteti najviše osobi koja je ima; zbog te poteškoće osoba nije manje vrijedna ili nije manje osoba od ostalih i ne mora se okolina odnositi prema takvoj osobi ili djetetu na način da postane žrtvom općeg maltretiranja ili ruganja. Inkluzija je mrežasta forma u kojoj se svaka osoba prihvaća onakvom kakva jest, a djeca ili osobe imaju potpunu slobodu izbora međusobnog druženja, prema svojim sposobnostima i interesima.” (Kobešćak, 2000: 23-25).

U prošlosti se smatralo da osobe s razvojnim teškoćama nisu vrijedne u društvu, smatralo ih se nenormalnim osobama te su se prema njima, u prošlosti, tako i ponašali. Danas znamo kako se dijete mora prihvatiti onakvim kakvo jest zajedno s njegovim poteškoćama, da dijete s poteškoćama stavljamo u središte zbivanja kako bi surađivalo s drugima i sudjelovalo u aktivnostima koje su unutar njegovih interesa. Danas je naglasak na tome da je različitost u potpunosti prirodna i poželjna jer djeca svoje suigrače ili partnere biraju po trenutnim interesima, bez obzira ima li dijete poteškoću ili nema.

Od 30-ih godina prošloga stoljeća, pa sve do danas, odgojno-obrazovna inkluzija raste i razvija se. Kobešćak (2000) dijeli razvoj odgojno-obrazovne inkluzije na tri modela: medicinski model, model deficita te socijalni model. Medicinski model pojavio se 60-ih godina te su se osobe s teškoćama u razvoju gledale kao osobe s problemom, a cilj je bio pomoći osobi s teškoćama da se promijeni kako bi se mogla uklopiti u društvenu okolinu. Unutar takvog modela sva pažnja je bila usmjerena na tu poteškoću, a osobe s razvojnim poteškoćama stavljale su se u razne institucije kako bi se poteškoća smanjila ili uklonila.

Model deficita je prijelazni model koji se pojavio 70-ih i 80-ih godina prošlog stoljeća u kojem se naglašavalo utvrđivanje razvojnih teškoća osobe. Usmjerenost je bila na tome što ta osoba može ili ne može te u čemu se očituje njegova teškoća. U ovom modelu su se također pokušale smanjiti ili ukloniti razvojne teškoće ali to nije u potpunosti moguće realizirati ako je osoba izdvojena iz društva gdje joj se uskraćuju mogućnosti koje joj okolina može ponuditi. Ovakav model često je i danas prisutan jer su stručnjaci centralizirani u većim gradovima i većim institucijama. S obzirom na to

da se takve osobe, i djeca, često na duže vrijeme hospitaliziraju, i to se smatra jednim oblikom segregacije i isključivanja iz društva.

Krajem prošlog stoljeća, 90-ih godina, dolazi se do zaključka kako pozicija djeteta s razvojnim teškoćama i njegova diskriminacija uvjetuju jedno drugo. Tu je došlo do razvitka socijalnog modela u kojem se smatra da teškoća postoji, ali položaj u društvu, u koji su osobe s teškoćama stavljene, je zapravo ono što onesposobljava optimalni razvoj osobe. Takvo je ponašanje naučeno te se dugotrajnim procesom educiranja, širenja svijesti i proširenjem iskustva mijenja stanje. Iskustva ljudi koji imaju djecu s teškoćama i bez teškoća su na kraju bila takva da su oba djeteta primala pozitivna iskustva iz zajedničkog igranja, druženja i na kraju krajeva – učenja. Polazna točka je uvjerenje da sva djeca uče i razvijaju se u svojoj sredini jer djetetu trebaju prijatelji, pozitivni modeli učenja i potpora. U socijalnom modelu naglasak je na pravima pojedinca, a rješenje je u promjeni svijesti ljudi. Kobešćak (2000: 25) smatra kako “inkluzija pretpostavlja preobrazbu, promjenu cijele zajednice, a ne samo odgojnoobrazovnih ustanova.”

## 2.1. ODGOJNO-OBRAZOVNA INKLUZIJA KROZ POVIJEST

Kroz povijest je segregacija osoba s poteškoćama bila svakodnevna i uobičajena pojava, kao i njihova diskriminacija. Smatrale su se nepoželjnim osobama, a to se pokazalo za vrijeme Drugog svjetskog rata kada je vodeća politika dovela do smrti, između ostalog, i više tisuća osoba s invaliditetom.

Osnivanjem Vijeća Europe (1949.) počinju se postavljati pitanja vezana za ljudska prava onih skupina koje su za vrijeme Drugog svjetskog rata bile ugrožene. Deklaracijom o ljudskim pravima (1948.) počele su se mijenjati stvari te su 60-ih godina ljudi počeli zahtijevati zakonodavnu zaštitu i uključivanje osoba s poteškoćama u socijalnu zajednicu. U zadnjih 50 godina organizacija Ujedinjenih Naroda usvojila je više od četrdeset dokumenata koji se odnose na osobe s razvojnim poteškoćama. Specijalizirane agencije poput Svjetske zdravstvene organizacije (WHO), Svjetske organizacije za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO), Međunarodna organizacija rada (ILO) objavile su oko dvadeset dokumenata koji se odnose na osobe s poteškoćama u razvoju. Svi ti dokumenti donijeli su promjenu u ljudima te se počela mijenjati i reformirati rehabilitacija osoba s razvojnim poteškoćama, a to se najviše vidjelo 70-ih i 80-ih godina kada su započeti procesi socijalne integracije i

normalizacije, a aktivno su se vodile rasprave o deinstitucionalizaciji. Europska Socijalna Povelja, koja je usvojena 1961. godine u Torinu, a na snagu stupila tek 1965. godine, od 19 prava sadržanih u toj povelji, za osobe s invaliditetom sadrži najvažnije:

- Pravo na rad
- Osiguranje zdravih i povoljnih uvjeta rada
- Odgovarajuća nagrada
- Radničko organiziranje
- Kolektivni otpor uključujući i štrajk
- Posebna zaštita djece
- Socijalna sigurnost
- Pravo na osposobljavanje, rehabilitaciju i socijalnu integraciju te
- Skrb za obitelj

Deinstitucionalizacija se u svijetu provodi već dvadesetak godina, a usmjerena je na ukidanje institucija za smještaj i rehabilitaciju osoba s teškoćama. U 90-im godinama javila se filozofija inkluzije "koja zahtijeva potpuno izjednačavanje prava osoba s teškoćama u razvoju s pravima "prosječne populacije", zahtijevajući i njihovo sveobuhvatno uključivanje u društvo" (Teodorović, Bratković, 2001; Forest, 1993; Pearpoint i suradnici, 1992.).

U proces deinstitucionalizacije uključila se i Republika Hrvatska uz pomoć Udruge za promicanje inkluzije osnovane 1997. godine. Ta udruga svojim djelovanjem Hrvatsku je htjela unaprijediti i dovesti na razinu sa svjetski razvijenim državama.

### 3. DJECA S ODGOJNO OBRAZOVNIM POTEŠKOĆAMA

Djeca s odgojno-obrazovnim teškoćama su djeca koja imaju urođeno ili stečeno stanje organizma koji zahtijeva poseban pristup kako bi izražavanje i razvoj sposobnosti bili mogući, kao i kvalitetan život. Za djecu s teškoćama kroz prošlost su se nudile različite metode odgoja i obrazovanja u ustanovama predškolskog odgoja, a to su bili segregacija, integracija te zatim inkluzija.

Prema Državnom Pedagoškom Standardu (2008) teškoće u razvoju su sva oštećenja osjetila poput oštećenja vida ili sluha te motorička oštećenja; poremećaji govorno-glasovne komunikacije ili poremećaji u ponašanju, promjene u osobnosti uvjetovane organskim čimbenicima ili psihozom, snižene intelektualne sposobnosti, autizam, zdravstvene teškoće i neurološka oštećenja. Kada se djeca s poteškoćama upisuju u

predškolsku ili školsku ustanovu, mora se odrediti stupanj njihovih poteškoća, a dijelimo ih na lakše i teže teškoće. U radu s djecom s teškoćama važno je obratiti pažnju na dijete kao individu odgovarajući njegovim posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, pružiti mu sredstva i materijale koji će razvijati njegove potencijale.

### 3.1. LAKŠE TEŠKOĆE U RAZVOJU

Lakšim razvojnim teškoćama smatraju se slabovidnost, naglušost, otežana glasovno-govorna komunikacija, promjene u osobnosti uvjetovane organskim čimbenicima ili psihozom, poremećaji u ponašanju i neurotske smetnje poput agresivnosti, hipermotoričnosti, poremećaja hranjenja te djeca sa smanjenim intelektualnim sposobnostima (laka mentalna retardacija). To su teškoće koje djeci otežavaju učenje i razvoj ali su poneki donekle sposobni “normalno” živjeti uz prilagodbu i učenje.

Državni Pedagoški Standard (2008) navodi da se u odgojno-obrazovne skupine s redovitim programom uključuju djeca s lakšim teškoćama s obzirom na vrstu i stupanj teškoće, uz osiguranje potrebnih specifičnih uvjeta uz pomoć kojih mogu svladati osnove programa s ostalom djecom u skupini, a uz osnovnu teškoću nemaju dodatne teškoće osim lakših poremećaja glasovno govorne komunikacije. U redoviti program se također uključuju se i djeca s težim poteškoćama uz osiguranje potrebnih specifičnih uvjeta, ako je nedovoljan broj djece za ustroj odgojno-obrazovne skupine s posebnim programom.

Djeca s lakšim i težim teškoćama u program se uključuju na temelju mišljenja stručnog povjerenstva koje je osnovano po propisima iz područja socijalne skrbi te na temelju mišljenja stručnih suradnika (pedagoga, psihologa, edukacijski-rehabilitacijskog stručnjaka, više medicinske sestre i ravnatelja predškolske ustanove) uz odgovarajuće medicinske i druge nalaze i mišljenja nadležnih tijela i ustanova.

### 3.2. TEŽE TEŠKOĆE U RAZVOJU

U teže razvojne teškoće spadaju potpuna sljepoća, gluhoća, potpuni izostanak govorne komunikacije, motorička oštećenja i mogućnost kretanja uz obveznu pomoć druge osobe ili elektromotornog pomagala, djeca značajno sniženih intelektualnih sposobnosti, autizam te višestruke teškoće.

U radu s djecom s težim, i lakšim, teškoćama važno je poticati razvoj socijalne kompetencije – vrlo važnog razvojnog područja. Zadaća odgojitelja u radu s djecom s

težim i lakšim teškoćama je omogućiti djetetu emocionalni (i socijalni) razvoj, a to je posao koji se obavlja svjesno, strpljivo i savjesno. Odgojitelj se može poslužiti različitim metodama kako bi potaknuo socijalni razvoj djeteta s teškoćama.

Prema Mikas i Roudi (2012) djetetu se može osigurati sigurno mjesto s kojeg može promatrati aktivnosti ostale djece u skupini, stvoriti ustaljene, predvidive rutine jer će se dijete tako osjećati sigurnije u ustaljenoj strukturi okoline i predvidivom tijeku aktivnosti. Odgojitelj može pokušati potaknuti dijete na uključivanje u odgojno-obrazovni proces ili se usmjeriti na dodir ili osmijeh koji su često učinkoviti u motiviranju djeteta s razvojnim teškoćama. Odgojiteljev cilj je da se između njega i djeteta razvije osjećaj sigurnost i postizanje međusobnog povjerenja.

### 3.3. DJECA S ODGOJNO-OBRAZOVNIM TEŠKOĆAMA

Odgojno-obrazovne teškoće djece definiraju se kao privremena ili trajna veća zaostajanja ili ubrzanja u pojedinim aspektima razvoja. "Djeca s posebnim potrebama smatraju se ravnopravnim članovima zajednice koji su aktivno uključeni u sve segmente redovitoga odgojno-obrazovnog procesa, a ne izolirani ili segregirani entitet. Vrtić je sustav međusobno prepletenih i recipročnih odnosa različitih socijalnih subjekata koji se poštuju i podržavaju." (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014).

U radu s djecom s odgojno-obrazovnim teškoćama, važno je znati razliku i pratiti, kako bi se lakše pomoglo djetetu, ima li potencijalne odgojno-obrazovne teškoće, prolazne ili trajne odgojno-obrazovne teškoće. Za vrijeme trudnoće mogu postojati određeni rizični faktori koji ukazuju na to da će dijete imati poteškoće (npr. prerano rođenje ili težak porod). Dijete također može biti izloženo nekim nepovoljnim uvjetima u okolini poput bolesti u obitelji što može utjecati na stanje i zdravlje djeteta.

Dijete u ranom djetinjstvu može imati privremene teškoće zbog razlike u njegovim potrebama i njegovim mogućnostima u određenom razvojnom razdoblju ili zbog doživljenog velikog šoka i stresa u svom životu poput smrti u obitelji ili boravka roditelja u bolnici.

Kod djece koja imaju trajne odgojno-obrazovne teškoće većinom se dogodi da je dijete imalo potencijalne ili prolazne poteškoće koje se nisu na vrijeme zbrinule i riješile. Trajne odgojno-obrazovne teškoće mogu se javiti kod djece koja nisu odgajana u obiteljskom domu ili kod darovite djece.

## 4. ULOGA OBITELJI I ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE NA RAZVOJ DJETETA

Rano djetinjstvo uvelike ovisi o tome kakva će osoba biti čovjek kasnije u životu. Prema istraživanjima neurologije i razvojne psihologije zaključujemo da je rano djetinjstvo temelj cjeloživotnog obrazovanja (Bouillet, 2011). Vrijednosti i stavove koje usadimo u djecu u njihovom ranom djetinjstvu ostaju s njima zauvijek. Roditelji mogu dati sve od sebe, ali nisu samo oni faktor koji utječe na odgoj. Tri komponente koje utječu na dijete u ranoj dobi i oblikuju ga, zajedno s temeljnom sastavnicom - djetetovom osobnosti, su obitelj, predškolski i školski sustav i okolina.

Najveću važnost još uvijek nosi obitelj ili roditelji, iako ne trebamo zanemariti i ostale čimbenike koji također imaju velik utjecaj u formiranju djeteta. Primjerice, odgojitelj u vrtiću može djetetu pokušati usaditi ispravne stavove i može imati sve karakteristike koje odgojitelj mora imati kako bi bio uspješan u tome što radi, ali ako obitelj kod kuće ne prakticira te iste stavove već neke druge, dijete može postati zbunjeno, a na kraju i problematično. Obiteljski i predškolski utjecaj mogu imati kobne posljedice ako nisu u ravnoteži, pa se dijete kasnije u razvoju, okrene negativnim modelima ponašanja i gubljenjem vlastitoga "ja".

### 4.1. ULOGA ODGOJITELJA NA RAZVOJ DJETETA

Odgojitelji u predškolskim ustanovama moraju imati određene kompetencije za rad s djecom u tim ustanovama, a posebno ako se u grupi nalaze djeca s poteškoćama u razvoju. Tada je vrlo važno da odgojitelj provodi cjeloživotno učenje, da mijenja svoju svijest na temelju iskustva te da svoje kompetencije koristi kako bi pomogao djetetu s teškoćama. Odgojitelj treba djetetu pomoći da se osjeća kao i ostala djeca, prihvaćeno, voljeno i normalno. Odgojitelj mora biti sposoban i pripremljen na različitost djece koja će se pojaviti u njegovoj odgojnoj skupini i mora biti spreman svakom od te djece pružiti ono što je najbolje za njegov razvoj na temelju njegovih potreba, interesa i mogućnosti.

“Ta okolnost odgojitelje svakodnevno dovodi u situacije u kojima se suočavaju s različitim izazovima jer moraju kreirati i provoditi programe koji će odgovoriti na najrazličitije potrebe djece u ranoj i predškolskoj dobi. Istodobno se od njih očekuje da osiguraju dokaze učinkovitosti i kvalitete programa koje provode. Svi ti zahtjevi,

naravno, podrazumijevaju visoko kvalificirane odgojitelje, primjereno okruženje za rano učenje koje potiče razvoj djece, bogat kurikulum koji uokviruje didaktičke aktivnosti i kontinuirano procjenjivanje aktivnosti usmjereno reviziji kvalitete iskustava koje djeca stječu tijekom boravka u predškolskoj ustanovi.” (Bouillet, 2011. prema Jackson i sur., 2009).

Kako bi u predškolskoj ustanovi vladala kvalitetna odgojno-obrazovna inkluzija, potrebno je omogućiti djeci s razvojnim poteškoćama razvoj u prirodnom okruženju. Dakle, odgojitelj ima zadatak svu djecu tretirati ravnopravno, svakome od njih pružiti ono što im je potrebno kako bi se odvio razvojni proces. Odgojitelj ne smije djecu gledati kroz njihove teškoće, već kroz njihove interese i mogućnosti. Time se usmjeravamo na pozitivne aspekte djeteta i stvaramo prostor u kojem dijete može samouvjereno i nesmetano rasti i razvijati se. U takvom ophođenju s djetetom s teškoćama u njega ulijevamo povjerenje i slobodu na greške.

“Mnogi odgojitelji očekuju da će djecu s teškoćama ponajprije odgajati posebno educirani stručnjaci (npr. rehabilitatori, logopedi i dr.) dok je temeljno načelo inkluzivne filozofije upravo obrnuto. Ono, naime, podrazumijeva odgovornost svakog profesionalca uključenog u proces ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja da osigura zadovoljenje jedinstvenih i individualnih potreba sve djece koje su u program uključene.” (Bouillet, 2011., prema Darragh, 2007).

## 4.2. ULOGA RODITELJA NA RAZVOJ DJETETA

Istraživanjem kroz godine danas postoji puno napisane literature u kojoj se pokušava definirati točan pojam obitelji i puno različitih stajališta s kojih se obitelj promatra. Prema Maleš (2011) obitelj se definira kao temeljna društvena zajednica koja je u stalnoj interakciji sa svojom okolinom. To je dinamičan sustav koji se stalno mijenja zajedno s okolinom. Stoga, obitelj je dio okoline, a zajedno usađuju u dijete različite moralne stavove i vrijednosti koje formiraju dijete kao osobu. Vrlo je važno fokusirati se na roditelje koji su glavni sudionici djetetovog cjelokupnog razvoja i odgoja. Obitelj uvelike utječe na osjećaj sigurnosti i sreće djeteta, suradnju s drugima, način na koji rješava konflikte i različite situacije te koliko će se dijete biti samopouzdan i samosvjesno. Djeca uče modelom identifikacije što znači da ako roditelj pruža pozitivan model ponašanja, dijete će se identificirati s tim načinom ponašanja te oponašati to isto ponašanje. Isto tako, ako roditelji pruže djetetu negativan uzorni

model, dijete će vrlo vjerojatno imati problematična ponašanja. S obzirom na to roditelji moraju u djetetu njegovati humane vrijednosti poput empatije, altruizma, zahvalnosti. Dijete je rođeno sa svojom određenom osobnošću, pa je bitno da roditelji pronađu ravnotežu između odgoja i njegovanja djetetova karaktera. Mora postojati određena doza slobode u kojoj dijete može donositi vlastite izbore računajući na to da usađujemo kvalitetne temelje u njega.

### 4.3. SURADNJA RODITELJA I ODGOJITELJA

Kako bi se unaprijedila realizacija odgojno-obrazovnog procesa, a tako i inkluzivnog načina odgoja i obrazovanja, potrebno je razviti suradnički odnos između predškolskih ustanova i obitelji. Danas još uvijek nemamo točno utvrđen naziv suradnje roditelja i odgojitelja. Svaki pojam koji spomenemo je jasan po sebi poput partnerstva, suradnje, sudjelovanja, ali niti jedan jasno ne definira odnos između roditelja i odgojitelja, a različite literature ukazuju na potrebu da se razlikuju termini suradnja i partnerstvo.

Prema DeWitte (2005) partnerstvo se definira kao smisljena suradnja roditelja i ustanove u kojoj obje strane međusobno savjetuju i daju potporu. Ljubetić (2014.) je partnerstvo odredila kao skup termina: suradnički odnos, zajednička odgovornost, specifični zajednički cilj, ravnopravna distribucija moći, kvalitetna komunikacija i energija uložena u ostvarivanje postavljenog cilja.

Preduvjet potpune potpore djetetu je uspostava suradnje između roditelja i odgojitelja jer bez zajedništva dijete prima samo polovičnu potporu. Oostdam i Hooge (2013) razlikuju emocionalne uključenosti suradnika. Roditelji su emocionalno više uključeni u usporedbi s odgojiteljima, dok odgojitelji pokazuju viši stupanj profesionalnosti što stvara prostor za emocionalnu distanciranost. Kada radimo na uspostavljanju partnerskih odgoja obitelji i predškolske ustanove, najveću odgovornost, prema Oostdam i Hooge (2013), imaju odgojno-obrazovne institucije u obnašanju odgovornosti te u motiviranju roditelja i uspostavi pravila na kojima se temelji partnerstvo. Odgojitelj ima odgovornost definirati očekivanja roditelja i njihove potrebe te smisliti rješenje za uspješnu suradnju.

“Odnos sa svakom pojedinačnom obitelji jedinstven je i neponovljiv ili, točnije, odnos sa svakim pojedinačnim ocem ili majkom jest drugačiji. Svaki odnos vrednuje se posebnošću tj. osobnošću sudionika. A osobnost je jedinstvenost koju se ne može generalizirati ni ponoviti.” (Rolnick, 2012).



Suradnički odnos roditelja i odgojitelja ima pozitivan utjecan i na djecu i na roditelje i na odgojitelje. Odgojitelji imaju priliku učiti od roditelja, njihovih informacija i njihovih sposobnosti. Informacije koje odgojitelj dobije od roditelja uvijek su u svrhu djetetova razvoja i odgoja.

Prema Nacionalnom okvirnom kurikulumu (2010) kvalitetno odgojno-obrazovno djelovanje predškolske ustanove i škole podrazumijeva redovitu i trajnu suradnju s roditeljima/skrbnicima u smislu jasno podijeljene odgovornosti glede ostvarivanja ciljeva odgoja i obrazovanja u školi. Suradnički odnos roditelja i odgojitelja uvijek gleda na dobrobit djeteta te zato trebamo prijeći preko različitosti koje su prisutne u svrhu jedine bitne stvari – optimalan razvoj, obrazovanje i odgoj djeteta.

## 5. METODOLOGIJA

Cilj ovog istraživanja je utvrditi mišljenja roditelja djece predškolske dobi o načinu na koji je odgojno-obrazovna inkluzija provedena u predškolskoj ustanovi koju pohađa njihovo dijete, bilo ono bez teškoća ili s teškoćama, mišljenje o načinu na koji odgojno-obrazovna inkluzija utječe na njihovo dijete ako nema teškoća i koliko odgojno-obrazovna inkluzija u predškolskoj ustanovi pomaže njihovom djetetu koje ima razvojne teškoće.

### 5.1. SUDIONICI ISTRAŽIVANJA I POSTUPAK

Za potrebe ovog završnog rada na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Odsjeka u Petrinji, u 2019. godini je provedeno istraživanje među roditeljima na internetskim stranicama namijenjenim za roditelje te internetskim grupama za podršku roditeljima djece s teškoćama. U ispitivanju su sudjelovali roditelji djece predškolske dobi bez razvojnih poteškoća i roditelji djece predškolske dobi s razvojnim poteškoćama. Istraživanje je uključivalo anketni upitnik za roditelje (Prilog 1) kojem su sudionici pristupili dobrovoljno i anonimno.

Istraživanju se odazvalo 106 ispitanika od kojih je 20 isključeno iz istraživanja jer su na pitanje o tome jesu li roditelj ili nisu odgovorili sa “ne”, što znači da se odazvalo 86 roditelja (N=86). Od svih ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju, samo 6 ima djecu s teškoćom u razvoju, dok njih 80 ima djecu bez teškoća.

S obzirom na razinu obrazovanja u istraživanju je sudjelovalo 40 ispitanika sa završenom srednjom školom, 43 sa završenim fakultetskim obrazovanjem, 3 ispitanika

sa završenim specijaliziranim obrazovanjem dok nije bilo niti jednog ispitanika samo sa završenim osnovnoškolskim obrazovanjem (Tablica 1).

Tablica 1. Sudionici istraživanja s obzirom na stupanj obrazovanja

<b>Razina obrazovanja</b>	<b>Broj ispitanika</b>	<b>Postotak</b>
Osnovna škola	0	0 %
Srednja škola	40	47 %
Fakultet	43	50 %
Specijalizirano obrazovanje	3	3 %
Ukupno	86	100 %

U istraživanju su sudjelovali ispitanici različitih životnih dobi koje sam podijelila na kategorije do 30 godina, od 30 do 40 godina te više od 40 godina. Rezultati su prikazani u tablici 2.

Tablica 2. Dob ispitanika

<b>Dob ispitanika</b>	<b>Broj ispitanika</b>	<b>Postotak</b>
Do 30 godina	41	48 %
Od 30 do 40 godina	39	45 %
Više od 40 godina	6	7 %
Ukupno	86	100 %

## 5.2. MJERNI INSTRUMENT

Za potrebe ovog istraživanja konstruiran je anketni upitnik koji se po pitanjima razlikovao ovisno o tome što su ispitanici odgovorili.

Ako je ispitanik odgovorio da ima dijete s teškoćama u razvoju odgovarao je na anketni upitnik koji se sastojao od 15 pitanja. Anketni upitnik za ispitanike koji imaju predškolsko dijete s razvojnim teškoćama sastojao se od pitanja višestrukog izbora.

Ako je ispitanik odgovorio da nema djecu s teškoćama u razvoju onda je ispunjavao anketni upitnik koji se sastojao od 17 pitanja. Pitanja su također sadržavala višestruki odabir.

Pitanja u anketnom upitniku su se odnosila na mišljenje ispitanika o uključenosti djece s teškoćama u razvoju u odgojnu skupinu te njihov pozitivan ili negativan utjecaj na ostalu djecu u odgojnoj skupini.

### 5.3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA

Kako bismo došli do mišljenja roditelja djece predškolske dobi o odgojno-obrazovnoj inkluziji, prvo trebamo otkriti jesu li roditelji upoznati s pojmom odgojno-obrazovne inkluzije. Od ukupnog broja ispitanika (N=86) njih 39 je upoznato s pojmom odgojno-obrazovne inkluzije, 10 kojima nije jasno značenje tog pojma te 37 roditelja koji uopće nisu upoznati s pojmom odgojno-obrazovne inkluzije (Tablica 3).

Tablica 3. Sudionici istraživanja s obzirom na poznavanje pojma odgojno-obrazovne inkluzije

<b>Jeste li upoznati s pojmom odgojno-obrazovne inkluzije?</b>	<b>Broj ispitanika</b>	<b>Postotak</b>
Da, upoznat/a sam s pojmom	35	41 %
Ne, ne znam što je odgojno-obrazovna inkluzija	39	45 %
Čuo sam, ali nije mi jasno značenje	12	14 %
Ukupno	86	100 %

Kako bismo utvrdili mišljenje roditelja o odgojno-obrazovnoj inkluziji postavljeno im je pitanje misle li da treba uključiti više djece s teškoćama u skupinu u odgojno-obrazovnoj ustanovi na koje su mogli odgovoriti sa “da” ili “ne” te s opcijom “ne znam”. Na ovo pitanje odgovarali su roditelji djece bez teškoća (N=80).

Na pitanje o tome jesu li u odgojnoj skupini njihovog djeteta uključena i djeca s razvojnim teškoćama također su mogli odgovoriti sa “da” ili “ne” te opcijom “ne znam”. Rezultati su prikazani u tablici 4 i 5.

Tablica 4. Mišljenje roditelja o uključivanju djece s teškoćama u odgojnu skupinu

<b>Mislite li da treba uključiti više djece s teškoćama u grupu u Vašem vrtiću?</b>	<b>Broj ispitanika</b>	<b>Postotak</b>
Da	49	61 %
Ne	19	24 %
Ne znam	12	15 %
Ukupno	80	100 %

U tablici 4 vidimo da je na postavljeno pitanje 49 roditelja zaokružilo “da” i smatraju da bi se djeca s razvojnim teškoćama trebala uključiti u odgojnu skupinu, dok je 19 roditelja izrazilo mišljenje da djeca s teškoćama u razvoju ne bi trebala biti uključena u odgojnu skupinu. 12 roditelja odlučila su odabrati odgovor “ne znam”.

Tablica 5. Uključenost djece s razvojnim teškoćama u odgojnu skupinu djeteta

<b>Jesu li u grupu Vašeg djeteta uključena i djeca s razvojnim teškoćama?</b>	<b>Broj ispitanika</b>	<b>Postotak</b>
Da	19	24 %
Ne	42	52 %
Ne znam	19	24 %
Ukupno	80	100 %

U tablici 5 možemo vidjeti kako je od ukupnog broja ispitanika njih 19 odgovorilo da ne znaju jesu li u odgojnu skupinu njihovog djeteta uključena i djeca s teškoćama u razvoju. Potvrdnim odgovorom odgovorilo je 19 ispitanika koji znaju da se u odgojnoj skupini njihovog djeteta nalaze i djeca s teškoćama, dok su 42 ispitanika odgovorila da u skupini njihovog djeteta nema niti jednog djeteta s razvojnom teškoćom.

Kada su roditelji djece bez teškoća trebali ocijeniti od 1 do 5 u kojoj mjeri su zadovoljni inkluzijom u vrtiću njihovog djeteta rezultati su bili dosta različiti. Čak 42 ispitanika ocijenila su inkluziju u vrtiću ocjenom 3 (tako-tako) što čini više od 50 % ispitanika koji imaju djecu bez teškoća. S ocjenom 4 (zadovoljan/na sam) odgojno-obrazovnu inkluziju je ocijenilo 16 ispitanika, a vrlo zadovoljnim, točnije za ocjenu 5 se opredijelilo 13 ispitanika. Odgojno-obrazovnu inkluziju u predškolskim

ustanovama niti jedan ispitanik nije ocijenio ocjenom 1 (uopće nisam zadovoljan/na), dok je ocjenu 2 (nisam zadovoljan/na) dalo 9 ispitanika. U tablici 6 prikazani su rezultati na pitanje o tome koliko su roditelji djece bez teškoća, prema njihovom mišljenju, zadovoljni odgojno-obrazovnom inkluzijom u predškolskim ustanovama općenito.

Tablica 6. Zadovoljstvo roditelja djece bez teškoća odgojno-obrazovnom inkluzijom u predškolskom sustavu

<b>Koliko ste zadovoljni odgojno-obrazovnom inkluzijom u vrtiću Vašeg djeteta? (od 1 do 5)</b>	<b>Broj ispitanika</b>	<b>Postotak</b>
1 (Uopće nisam zadovoljan/na)	0	0 %
2 (Nisam zadovoljan/na)	9	11 %
3 (Tako-tako)	42	52 %
4 (Zadovoljan/na sam)	16	20 %
5 (Vrlo sam zadovoljan/na)	13	16 %
Ukupno	80	100 %

Isto ovo pitanje je postavljeno i roditeljima koji imaju djecu s razvojnim teškoćama (N=6). Ocjenom 3 (tako-tako) odgojno-obrazovnu inkluziju u vrtiću su ocijenila 2 ispitanika, dok je ocjenu 4 (zadovoljan/na sam) dao je 1 ispitanik. S druge strane su 2 ispitanika dala ocjenu 1 (Uopće nisam zadovoljan/na) te je ocjenu 2 (Nisam zadovoljan/na) dao 1 ispitanik. Ocjenu 5 (Vrlo sam zadovoljan/na sam) nije dao niti jedan ispitanik. Rezultati su prikazani u tablici 7.

Tablica 7. Zadovoljstvo roditelja djeteta s teškoćama odgojno-obrazovnom inkluzijom predškolskoj ustanovi njihovog djeteta

<b>Koliko ste zadovoljni inkluzijom općenito u Vašem vrtiću?</b>	<b>Broj ispitanika</b>	<b>Postotak</b>
1 (Uopće nisam zadovoljan/na)	2	33 %
2 (Nisam zadovoljan/na)	1	17 %
3 (Tako-tako)	2	33 %
4 (Zadovoljan/na sam)	1	17 %
5 (Vrlo sam zadovoljan/na)	0	0 %
Ukupno	6	100 %

Prema rezultatima iz tablice 6 vidimo kako su roditelji djece bez teškoća na granici između zadovoljnog i nezadovoljnog stava o odgojno-obrazovnoj inkluziji, dok se iz tablice 6 zaključuje kako roditelji djece s teškoćama smatraju da odgojno-obrazovna inkluzija ima mjesta za napredak. Moramo uzeti u obzir da pojedini odgovori možda nisu bili iskreni, bilo zbog nerazumijevanja ili zbog toga što roditelji jednostavno nisu htjeli ili znali odgovoriti. Postoje i ograničenja istraživanja koja se očituju u malom uzorku roditelja djece s teškoćama te tome što se anketa provodila online pa nisu uključeni ljudi koji ne koriste internet. Smatram da je ipak većina roditelja svjesna koliko je odgojno-obrazovna inkluzija važna te da podupiru razvoj i provođenje odgojno-obrazovne inkluzije u predškolskim ustanovama.

Na postavljeno pitanje o tome misle li roditelji da djeca s teškoćama utječu na njihovu djecu bilo to pozitivno ili negativno, 65 ispitanika smatra da djeca s teškoćama u razvoju pozitivno utječu na njihovu djecu. Pretpostavka je da misle na socijalizaciju koja se provodi u grupi s djecom s teškoćama, prihvatanje različitosti i uvažavanje vlastitih i tuđih potreba. Samo 3 ispitanika smatraju da uključenost djece s razvojnim teškoćama negativno utječu na ostalu djecu dok se njih 12 odlučilo za odgovor “ne znam”. Rezultati su prikazani u tablici 8.

Tablica 8. Mišljenje roditelja o utjecaju uključenosti djece s razvojnim teškoćama na ostalu djecu

<b>Mislite li da djeca s teškoćama pozitivno ili negativno utječu na djecu bez teškoća?</b>	<b>Broj ispitanika</b>	<b>Postotak</b>
Da, pozitivno utječu	65	81 %
Ne, negativno utječu	3	4 %
Ne znam	12	15 %
Ukupno	80	100 %

U tablici 6 promatramo misle li roditelji da djeca s teškoćama pozitivno ili negativno utječu na ostalu djecu, a u tablici 7 bit će prikazani rezultati pitanja o tome misle li roditelji da djeca bez teškoća utječu pozitivno ili negativno na djecu s teškoćama pod pretpostavkom da su djeca s teškoćama u razvoju izložena društvenom maltretiranju i ruganju te stigmatiziranju s obzirom na poteškoću.

Tablica 9. Mišljenje roditelja o utjecaju djece bez teškoća na djecu s razvojnim teškoćama

<b>Mislite li da djeca bez teškoća pozitivno ili negativno utječu na djecu s teškoćama u vrtiću?</b>	<b>Broj ispitanika</b>	<b>Postotak</b>
Da, pozitivno utječu	66	84 %
Ne, negativno utječu	4	3 %
Ne znam	10	13 %
Ukupno	80	100 %

U tablici 9 vidimo rezultate roditelja na pitanje utječu li djeca bez teškoća negativno ili pozitivno na djecu s teškoćama. Na to pitanje 66 ispitanika misli da djeca bez teškoća utječu pozitivno na djecu s teškoćama, a pretpostavka je da misle kako se u takvoj inkluzivnoj zajednici uče empatija, briga o drugima i njihovim potrebama, altruizam, humanost te da se djeca s teškoćama lakše razvijaju promatrajući ili sudjelujući u grupnim aktivnostima. Iako većina ispitanika smatra kako je utjecaj djece s teškoćama pozitivan na ostalu djecu, 3 ispitanika smatraju kako je utjecaj negativan, a 8 ispitanika označilo je odgovor “ne znam”.

Prema danim odgovorima na pitanje iz tablice 6 uviđamo kako su roditelji svjesni važnosti inkluzije s obzirom na to da smatraju da uključenost djece s teškoćama u razvoju pozitivno utječu na ostalu djecu.

Završno pitanje koje je postavljeno roditeljima djece predškolske dobi je o tome što oni misle kako bi se odgojno-obrazovna inkluzija mogla unaprijediti. Svi odgovori se, manje ili više, temelje na potrebi za educiranjem okoline. Većina ispitanika smatra kako odgojno-obrazovna inkluzija pozitivno utječe na djecu s teškoćama i na djecu bez teškoća jer svi dobivaju nešto pozitivno iz nje.

Odgojno-obrazovnom inkluzijom pomažemo djeci s razvojnim teškoćama u socijalizaciji, dok ostala djeca imaju priliku upoznati se s različitostima među ljudima te njihovim prihvaćanjem i nediskriminiranjem. Roditelji su svjesni činjenice da se o odgojno-obrazovnoj inkluziji malo zna, a to se vidi iz njihovih odgovora na završno pitanje – da po svojem mišljenju odgovore kako se može unaprijediti inkluzija u predškolskim ustanovama. Od ukupnog broja odgovora na ovo pitanje (ukupno 24) izdvojila sam nekoliko.

Roditelj (a) napisao je: "Osiguravanjem boljih uvjeta i stručnog kadra i manji broj djece u grupama. Netko tko će znati kvalitetno provesti inkluziju na dobrobit sve djece."

Roditelj (b) napisao je: "Mislim da bi djecu s poteškoćama općenito trebalo više uključiti u redovan vrtićki program. Naravno uz asistenta ili još jednog odgojitelja. U našem vrtiću, generaciju proje mog djeteta, tete su imale djevojčicu s Downovim sindromom i bila je odlično prihvaćena."

Roditelj (c) smatra: "Educiranjem roditelja o inkluziji i teškoćama, odgojitelji moraju preuzeti inicijativu o teškoćama i njihovim teškoćama."

Roditelj (d) odgovorio je: "Stalne edukacije djelatnika vrtića jer mnogi ne prepoznaju u ranoj fazi neke dijagnoze (do 3. God), edukacijom svih roditelja i djece takvih grupa da se upoznaju s bolesnim djetetom tj. njegovim ponašanjem i dobiju odgovore koja ih možda zabrinjavaju. I dovoljan broj suradnika/pratitelja za takvu djecu."

Roditelj (e) odgovorio je: "Edukacijom roditelja ostale djece iz vrtića jer mi se čini da djeca puno lakše prihvaćaju i drugačiju djecu i nove situacije, nego njihovi roditelji. Prvo bi roditelji trebali shvatiti da je raznolikost dobra, i da je važnije da učimo djecu da budu dobri ljudi, da razvijaju empatiju, toleranciju i razumijevanje, a ne da je sve fokusirano već od najranije dobi na postizanje ciljeva i uspjeha."

Roditelj (f) smatra: "Kao psiholog, tvrdim da je potrebna prvenstveno valjana integracija djece u redovni program, započevši od djelomične na početku koja bi se kasnije trebala postepeno razvijati do potpune. Također, ne bi bilo potrebe za asistentima da su odgojitelji u dječjim vrtićima valjano obrazovani. Upravo je socijalna interakcija djece s teškoćama s onima bez teškoća ključna za inkluziju i valjani razvoj te napredak društva. Djeca s teškoćama pritom razvijaju socijalne vještine dok djeca bez teškoća uče pomagati i prihvaćati različitosti. Dakle, potrebno je raditi na zajedničkim igrama gdje će sposobnosti svakog djeteta doći do izražaja. Isto tako potrebno je omogućiti djeci da sama odabiru i smišljaju nove igre te da savladaju nove vještine."

U svojim odgovorima roditelji najviše spominju potrebu za educiranjem okoline i potrebu za asistentom. Roditelji smatraju kako djeca s teškoćama lakše i učinkovitije razvijaju uz asistenta jer je asistent usmjeren samo na dijete s razvojnom teškoćom dok roditelj (f) tvrdi da je sama srž inkluzivne pedagogije to da bi odgojitelji trebali biti dovoljno educirani da znaju odgovoriti na potrebe svakog djeteta, s poteškoćom ili bez



nje. Iako su asistenti u školi češća pojava, danas se sve više asistenata pojavljuje i u vrtićkim skupinama.

Važno je konstantno raditi na refleksiji vlastite prakse kako bismo mogli lakše i učinkovitije educirati roditelje o važnosti inkluzije i teškoćama koje se nalaze u odgojnoj skupini. Odgojitelj treba biti pripremljen i obrazovan u toj mjeri da zna izaći u susret potrebama djece koja se nalaze u njegovoj vrtićkoj skupini. Također, odgojitelj bi trebao biti sposoban razvijati suradnički odnos s roditeljima djece u odgojnoj skupini kako bi zajedno radili u svrhu razvoja djece, a pogotovo one djece s razvojnim teškoćama. Roditelji svojim stavovima uvelike utječu na to kakve će stavove imati dijete i zbog toga je poželjno da se upoznamo s djecom s razvojnim teškoćama, da prebrodimo različitosti i zajedno se razvijamo i učimo.

Kobeščak (2003) prema Belan (2015) tvrdi kako tipična djeca koja stupaju u interakciju s djecom s teškoćama, bolje prihvaćaju vršnjaka s teškoćama, razvijaju empatiju i prihvaćanje različitosti te više odgovaraju na potrebe druge djece.

## ZAKLJUČAK

Cilj ovog istraživanja je utvrditi mišljenja roditelja djece predškolske dobi o načinu na koji je odgojno-obrazovna inkluzija provedena u predškolskoj ustanovi koju pohađa njihovo dijete, bilo ono bez teškoća ili s teškoćama, mišljenje o načinu na koji odgojno-obrazovna inkluzija utječe na njihovo dijete ako nema teškoća i koliko odgojno-obrazovna inkluzija u predškolskoj ustanovi pomaže njihovom djetetu koje ima razvojne teškoće.

Dobiveni rezultati su pozitivni s obzirom na to da je inkluzija vrlo mlad sustav u predškolskim ustanovama za odgoj i obrazovanje u Republici Hrvatskoj. S obzirom na to da se odgojno-obrazovna inkluzija sve više i više razvija i primjenjuje u predškolskim sustavima odgoja i obrazovanja, vidimo iz istraživanja da su roditelji danas više upućeni i upoznati s teškoćama u razvoju i odgojno-obrazovnoj inkluziji u predškolskim ustanovama nego što su bili još prije nekoliko desetljeća.

Analizom dobivenih rezultata možemo zaključiti da su roditelji upoznati s pojmom odgojno-obrazovne inkluzije te da nemaju nikakav negativan stav o uključivanju djece s razvojnim teškoćama u odgojnu skupinu. Iz rezultata možemo zaključiti da roditelji podupiru odgojno-obrazovnu inkluziju ali da im nije u potpunosti jasno što odgojno-obrazovna inkluzija znači. Iz istraživanja vidimo da roditelji smatraju da se odgojno-obrazovna inkluzija može unaprijediti, s obzirom na to da nema u svakoj odgojnoj skupini djece s teškoćama, a u onima u kojima ima, rijetko koje dijete ima trećeg odgojitelja. Roditelji smatraju kako je uključenost djece s teškoćama pozitivna u razvoju ostale djece kao i obrnuto, ali da postoji velika potreba za educiranjem roditelja, odgojitelja i djece kako bi se stvorilo više razumijevanja.

U predškolskim ustanovama sva djeca zaslužuju okolinu koja podržava njihov rast i razvoj te koja im pruža potporu. Prema djeci s razvojnim teškoćama i djeci bez razvojnih teškoća trebamo se odnositi kao prema kompetentnim i sposobnim osobama, a ne gledati ih kroz njihove slabosti. Teškoće treba gledati kao još jedan aspekt samoga sebe koji prihvaćamo i volimo kako bi se dijete osjećalo prihvaćeno što je uvjet za njegov razvoj. Potrebno je njegovati suradnički odnos u kojem će djeca jedna drugima pomagati i pružiti ruku kada je potrebna., a time će se i odgojno-obrazovna inkluzija razvijati sama od sebe.

## LITERATURA

- Bouillet, D. (2010). *Izazovi integriranog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Školska knjiga.
- Belan, T. (2015). Individualizirani pristup odgojitelja u inkluzivnom vrtiću (Završni rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
- Bouillet, D. (2011). Kompetencija odgojitelja djece rane i predškolske dobi za inkluzivnu praksu, *Pedagojska istraživanja*. Vol.8 No.2; 323-338.
- Darragh, J. (2007). Universal Design for Early Childhood Education. *Nursing Access and Equity for All. Early Childhood Education Journal*, 35 (2), 167–171.
- Hrvatski Sabor (2008). *Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.
- Kobešćak, S. (2000). Dijete, vrtić, obitelj. *Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, Vol. 6 No. 2; 23-25.
- Ljubetić, M. (2014). *Od suradnje do partnerstva obitelji, odgojno-obrazovne ustanove i zajednice*. Zagreb: Element.
- Maleš, D. (2011). *Nove paradigme ranoga odgoja*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju.
- Mikas, D. i Roudi, B. (2012). Socijalizacija djece s teškoćama u razvoju u ustanovama predškolskog odgoja. *Paediatrica Croatica*. 56 (Supl 1); 207-214.
- *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2014). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.

- Oostdam, R. i Hooge, E (2013). Making the Difference with Active Parenting: Forming Educational Partnerships between Parents and Schools. *European Journal of Psychology of Education*, 28(2); 337–351.
- Rolnick, P. (2012). *Osoba, milost i Bog*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Teodorović, B. i Bratković, D. (2001). Osobe s teškoćama u razvoju u sustavu socijalne skrbi. *Revija za socijalnu politiku*, Vol. 8 No. 3; 279-290.
- DeWitte, C. (2005). *Ouders als educatieve partner*. Den Haag: Q\*Primair.

## PRILOZI

### **Prilog 1. – Upitnik za roditelje**

#### UPITNIK ZA RODITELJE

Pozdrav svima!

Ja sam Iva Stjepanović, studentica sam 3. godine na Učiteljskom fakultetu, smjer ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Ovu anketu provodim kako bih skupila podatke koje ću iskoristiti u svom završnom radu koji nosi temu Mišljenje roditelja djece predškolske dobi o odgojno-obrazovnoj inkluziji.

Svi podaci su anonimni i koriste se isključivo za svrhe pisanja završnog rada.

Hvala Vam!

1. Jeste li roditelj djeteta u vrtiću?

a) Da

b) Ne

2. Koliko imate godina?

\_\_\_\_\_.

3. Stupanj obrazovanja?

a) Osnovna škola

b) Srednja škola

c) Fakultet

d) Ostalo

4. Jeste li upoznati s pojmom odgojno-obrazovne inkluzije?

a) Da, upoznat/a sam s pojmom odgojno-obrazovne inkluzije

b) Ne, ne znam što je odgojno-obrazovna inkluzija

c) Čuo/la sam, ali mi nije jasno značenje

5. Ima li Vaše dijete određenu razvojnu poteškoću?

- a) Da
- b) Ne

*(Pitanja koja se odnose na roditelje predškolske djece s razvojnim teškoćama)*

6. Koliki je broj djece u odgojnoj skupini u vrtiću Vašeg djeteta?

\_\_\_\_\_.

7. Smatrate li da je Vašem djetetu potreban asistent (treći odgojitelj) ?

- a) Da
- b) Ne
- c) Moje dijete ima asistenta

8. Od 1 do 5, koliko ste zadovoljni inkluzijom (uključivanje djece s teškoćama u program) Vašeg djeteta u vrtiću? (1- uopće nisam zadovoljan/na, 5- vrlo sam zadovoljan/na)

1      2      3      4      5

9. Od 1 do 5, koliko ste zadovoljni sredstvima i materijalima koji se pružaju Vašem djetetu u svrhu razvoja s obzirom na poteškoću koju ima?

1      2      3      4      5

10. Od 1 do 5, koliko ste zadovoljni radom odgojitelja (ili asistenta) s Vašim djetetom s obzirom na poteškoću koju ima?

1      2      3      4      5

11. Od 1 do 5, koliko ste zadovoljni odgojno-obrazovnom inkluzijom općenito u Vašem vrtiću?

1      2      3      4      5

12. Prema Vašoj procjeni, koliko je Vaše dijete prihvaćeno u vrtiću od 1 do 5?

1      2      3      4      5

13. Mislite li da bi Vašem djetetu bilo bolje u odgojnoj skupini u kojoj se nalaze samo djeca s razvojnim teškoćama?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ostalo

14. Po Vašem mišljenju, na koji način bi se odgojno-obrazovna inkluzija mogla unaprijediti?

---

---

*(Pitanja koja se odnose na roditelje predškolske djece bez razvojnih teškoća)*

15. Koliki je broj djece u odgojnoj skupini u vrtiću Vašeg djeteta?

---

16. Jesu li u odgojnu skupinu Vašeg djeteta uključena i djeca s razvojnim teškoćama?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne znam

17. Koliko je djece s razvojnim teškoćama u odgojnoj skupini Vašeg djeteta?

---

18. Postoji li asistent u odgojnoj skupini Vašeg djeteta?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne znam

19. Mislite li da bi uključenost djece s teškoćama utjecalo na Vaše dijete (pozitivno ili negativno) ?

- a) Da, pozitivno
- b) Da, negativno
- c) Ne utječe
- d) Nisam primjetio/la
- e) Nema djeteta s teškoćama u odgojnoj skupini

20. Mislite li da treba uključiti više djece s teškoćama u odgojnu skupinu u Vašem vrtiću?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ostalo

21. Mislite li da su djeca s teškoćama u vrtiću manje ili više prihvaćena od djece bez teškoća?

- a) Mislim da su manje prihvaćena
- b) Mislim da su jednako prihvaćena
- c) Mislim da su više prihvaćena
- d) Ne znam

22. Mislite li da bi se Vaše dijete više razvijalo u odgojnoj skupini bez djece s teškoćama?

- a) Da
- b) Ne

23. Mislite li da djeca bez teškoća pozitivno ili negativno utječu na djecu s teškoćama?

- a) Pozitivno utječu
- b) Negativno utječu
- c) Ne znam



24. Mislite li da djeca s teškoćama pozitivno ili negativno utječu na djecu bez teškoća?

- a) Pozitivno utječu
- b) Negativno utječu
- c) Ne znam

25. Od 1 do 5, koliko ste zadovoljni odgojno-obrazovnom inkluzijom općenito u Vašem vrtiću?

1      2      3      4      5

26. Po Vašem mišljenju, kako se može unaprijediti odgojno-obrazovna inkluzija u vrtiću?

---

---

## IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

kojom ja, Iva Stjepanović, studentica Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Odsjeka u Petrinji, izjavljujem da sam završni rad izradila samostalno pod mentorstvom prof. dr.sc. Jasne Kudek Mirošević i uz njezinu pomoć.

U radu sam primijenila metodologiju znanstvenoistraživačkog rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju rada. Tuđe spoznaje, zaključke, stavove i teorije koje sam izravno ili parafrazirajući navela u radu citirala sam i povezala s bibliografskim jedinicama.